

Exploració lenta d'espais

Josep M. Espinàs

A diferència dels animals, que al llarg de la seva vida transiten per un determinat espai, petit o gran, en funció de les seves exigències biològiques —d'alimentació, aparellament—, els humans són els únics éssers vivents que es dediquen a explorar espais innecessàriament, lliurement. La generalització del turisme podria ser una manifestació de l'instint d'apropiació d'espais aliens —en aquest cas, una apropiació il·lusòria, però que satisfà psicològicament.

Contrastar el propi territori amb un altre sempre és educatiu, però ho és, sobretot, si establim una relació mínimament adequada entre espai i temps. Podem veure moltes coses en poques hores, però veure no és explorar. Explorar no és un acte, sinó un procés —de reconeixement. Jo he intentat aproximar-me a aquest reconeixement amb la combinació de dos recursos: delimitant el territori explorable i dedicant a aquest espai, relativament petit, un temps relativament gran. Els meus viatges responen a aquestes bases d'exploració.

La Terra Alta, la Llitera, l'Alt Maestrat i, aquest últim estiu, l'Alcalatén, han estat àmbits prou concrets per ser caminables i observables. Unitats definides d'exploració. I l'instrument més eficaç per introduir-s'hi amb profit és, sens dubte, el ritme de la passa humana. En el procés de possessió d'un espai, triar la lentitud és imposar-se la condició més productiva. En el meu primer viatge, quan era jove, ja vaig descobrir que anar a peu significava invertir la dosi raonable de temps per a la comprensió vital d'un espai. Em va sorprendre que cada vegada que, al fons d'una vall o en un turó, descobria un poble, abans d'arribar-hi sentia, sempre, les campanes. Com si algú les toqués com una benvinguda al foraster. Però l'explicació no podia ser més lògica: un poble, quan es va a peu, sol aparèixer quan encara ens falta, almenys, un quilòmetre, un quart d'hora de camí. I com que les campanes toquen cada quart, era absolutament normal sentir-les quan m'acostava a cada poble. Vaig arribar a la conclusió que el viatge a peu proporcionava una vivència tan profunda com senzilla de la interrelació de l'espai i el temps. Les passes domestiquen, simultàniament, els segons i els metres, segons i metres que formen, confont-se, una nova i única mesura. La mesura que defineix l'autoidentificació amb un territori. Els conceptes de temps i d'espai s'integren i es dilueixen en una experiència —assimilada i viscuda.

Repetint aquests viatges a peu, que no són excursions, sinó incursions en àmbits humans —seure en els pedrissos de les petites places, contemplar els jugadors de cartes als cafès, conversar sense pressa amb els desconeguts— he acabat descobrint el plaer; i els sorprenents beneficis, que pot proporcionar a tothom —no tan sols a un escriptor— l'exploració d'alguns territoris poc habituals: l'espai de la paciència, el de la disponibilitat davant l'imprevist. I, sobretot, la immersió sense prepotència —motoritzada, però essencialment mental— en l'espai dels altres.